

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

На місяць . — м. 50 ф.

„ 3 місяці 1 „ 50 ф.

(Ціна 1. прил. таб. 5 ф.)

ЧАСОПИСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕДЛЯРІ.

ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ.

Видає „Видавниче Товариство імени В. Грінченка“.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung

— in Wetzlar. —

Ч. 83. (130).

Четвер, 29. листопаду 1917.

Рік III.

На передодні важних подій на Україні.

В попереднім числі „Громадської Думки“ подали ми в статті під заголовком „Сам собі пан“ голоси в засіданні на „Малій Раді“ про відносини України до Росії. Після нових вістей, що наспіли до нас, можемо говорити про явне загострення між Україною і Москвою і передати про деякі фази (ступні) до проголошення повної незалежності України від Росії.

Дня 24. жовтня на комітеті Центральної Ради рішено скликати Українські Установчі Збори, які мають бути суверенні (правосильні) для України. Наслідком цього російське тимчасове правительтво відмовило Україні фінансової помочі і дало наказ прокуророві київської судової палати перевести слідство у справі діяльності Української Ради й Генерального Секретаріату.

Судове слідство.

„Русское Слово“ з дня 1. н. ст. листопаду у телеграмі з Петрограду повідомляє:

Нині (31. н. ст. жовтня) міністер юстиції П. Н. Маликович поручив прокуророві київської судової палати негайно перевести як найскорше слідство дотично діяльності Ради і Секретаріату, в якій доглялено змагання до сенаратизму. В інструкції, яку міністер юстиції дав прокуророві київської судової палати, поручаєть ся не числити ся з політичними умовами й кермувати ся при веденні слідства тільки законом і вимогами слідчого процесу. Міністер пригадує прокуророві, що Український Секретаріат являєть ся органом державної влади, а секретарі займають сей уряд з рамени Тимчасового Правительства. При таких умовах, коли вона нарушають накази закона, вони підпадають за те карній відповідальности. Про результати слідства міністер поручає негайно донести йому.

Засідання Комітету Центральної Ради.

Засідання Комітету Центральної Ради під проводом Грушевського відкриваєть ся інтерпелляцією Українського Військового Комітету:

— Чи відомо Генеральному Секретаріатові, наче-би Тимчасове Правительство визначило слідство з причини наміру Секретаріату скликати самостійні Українські Установчі Збори й наче-б Секретаріат міг бути позбавлений кредиту в сумі 300.000 карбованців?

Від імени Секретаріату наступас заява, що йому про се нічого не відомо.

Потім підіймаєть ся председатель Секретаріату Винниченко й складає таку заяву:

— Український Генеральний Секретаріат, признаючи разом зі всею демократією російської держави право кожної нації на повне самоозначення, тим самим признає і за українським народом право свободно, без всяких обмежень виявити свою волю на Українських Установчих Зборах. Разом з тим Генеральний Секретаріат, стоючи твердо на ґрунті своєї декларації, яку прийняли всі фракції Центральної Ради проти одного голосу представника партії народної свободи, свою діяльність буде вести в напрямі вказаної в декларації позиції, а то — „єдність російської федеративної республіки“.

Винниченко далше заявляє, що законопроект про скликання Українських Установчих Зборів по розгляді його Секретаріатом і по затвердженню його Центральною Радою буде предлощений на затвердження Тимчасового Правительства.

На закінчення Винниченко оголошує своє письмо, яке він вислав до редакції газет.

Зміст цієї заяви, оголошеної в часописях, такий:

Винниченко вважає, що суверенність Українських Установчих Зборів необхідна, як умова повного неспришлюваного виявлення доброї волі демократії України. „Але — застерігаєть ся Винниченко, — суверенність не передерішає зовсім виявлення сеї волі у сторону відірвання від Росії і незалежності“.

Не відхрещуючись ні від яких форм, які можуть повстати в далекій будучині в салу необхідности, можна й тепер означити певні ідеали, які намічає само життя.

„Такі ідеали точно і твердо означені всею з'організованою українською демократією. Се федерація Російської республіки, й участь у ній України, як рівного з другими, державного тіла“.

— Коли би Центральна Рада, — заявляє Винниченко, — мала ідеал незалежности, то вона так само твердо, отверто й ясно висловила би його, як виявила свої федералістичні змагання.

Як заява Винниченка, так і текст його письма викликають пристрастну дискусію.

Меньшевк Балабанов від імени с.-д., с.-р. і „Бунду“ заявляє:

— Письмо Винниченка можна прийняти зі задоволенням, на скільки воно рішучо відрікаєть ся від „самостійности“. Одначе повстає ще питання, чи признаєть ся Українським Установчим Зборам суверенність. Коли Секретаріат говорить про єдину Російську республіку, то він повинен признати, що найвищим органом такої єдиної держави

є всеросійські Установчі Збори, суверенні у відношенню до всіх частин Росії. Нехай Рада дасть ясну й означену відповідь на се питання.

Лідер української с.-р. фракції, найбільш впливової і многочисленної в Раді, Ковалевський заявляє, що фракція знову не годить ся з заявами Винниченка.

— Секретаріат — говорить Ковалевський — не міг установлювати закона про Українські Установчі Збори. Се — право Центральної Ради. Українські с.-р. є також проти предложення законопроекту на затвердження Тимчасового Правительства. Ми є за суверенністю українського народу. Ми вважаємо, що виявлення волі народів на російських Установчих Зборах — міф (казка). Тільки тоді може бути виявлення волі народу, коли кожда нація, в тім числі й українська, виявить перед тим свою суверенну волю.

„Бундовець“ Рафес представник Жидів заявляє, що Українські Установчі Збори можуть бути тільки органом репрезентативним. Жадання суверенности для Українських Установчих Зборів рівносьильне зі змаганням до відділення від Росії.

Представник російських с. р. Сараджев також підчеркує, що суверенні Українські Установчі Збори можливі тільки при відділенню України від Росії. Сараджев далше вказує, що тактика українських с.-д. недостойна політичної партії, коли ся партія не ручить, як вона поступить у будучині. Українські с.-р. говорять бодай означено, українські с.-д. скривають, як видко, свої дійсні наміри.

Представитель жидівської соціалістичної партії Литваков зі задоволенням зазначає заяву Винниченка, що законопроект про Українські Установчі Збори буде переданий на затвердження правительства.

Виступає ще ряд бесідників. Засідання затягаєть ся до пізньої ночі.

Голоси української преси.

(Слідуючого дня).

Провідний офіціальний орган України київська „Нова Рада“ ставить питання про зрівняння угоди Українців з Тимчасовим Правительством.

Газета вказує на необхідність для Українців виступити на революційний шлях.

Орган українських с.-д. „Робітничча Газета“ в статті п. н.: „Не жартуйте, панове!“, з нагоди відношення правительства до Української Центральної Ради й Генерального Секретаріату України, в звязку з їх вимаганням скликати суверенні Українські Установчі Збори, питає:

— Жарт се, чи провокація? Правительство Російської демократичної республіки, безсилне, безвластне і невідповідальне перед народом, яке перемінило ся майже в диктатуру контр-революційної буржуазії, хоче і сміє зачинати судове слідство проти Генерального Секретаріату, — правительства, відповідального перед українською демократією, яка його поставила.

Газета далше заявляє:

— Грізно за нашим правительством стоїть наш народ. Він не позволють вам творити ваше але діло — бурити революцію на Україні й провокувати українську демократію.

— Не жартуйте, панове!
— Памятайте: хто сіє вітер, той буде збірати бурю!

Орган українських с.-р. „Народна Воля“ в статті п. н. „Перед рішачою боротьбою“ пише:

„Наближаєть ся хвиля рішучої боротьби між московською буржуазією в особі Тимчасового Правительства й українською революційною демократією в особі Української Центральної Ради й Генерального Секретаріату України.“

Український народ мусить бути приготований до сеї боротьби.

На рішучі постанови Тимчасового російського буржуазійного Правительства революційна українська демократія мусить відповісти не менш рішучим реальним ділом!

Загострення із-за проголошення Чорноморської флотії українською.

Ще в дня 28. жовтня н. ст. у телеграмі з Київля „Русское Слово“ повідомляє:

Український військовий Генеральний Комітет одержав телеграму від „Центрофлоту“, в якій повідомляють ся, що ціла Чорноморська флотія проголосила себе українською. На всіх панцирниках, кружляках, торпедовцях і інших кораблях вивішено українські фляги. Далше в телеграмі повідомляють ся, що Чорноморська флотія шле свій привіт українським красаві і військовій властем. Чорноморська Українська Рада постановила вважати цілу Чорноморську флотію українською й поповнювати її на далше тільки мешканцями України.

Привіт Петлюри Чорноморській флотії.

„Русское Слово“ з дня 1. листопаду в телеграмі з Севастополя повідомляє:

„Генеральний секретар для військових справ Центральної Ради (? пресловутий (!) Петлюра прислав Чорноморській Українській Раді у Севастополі отсю телеграму:

„Прошу передати в моім імені, в імені Генерального Комітету й Всеукраїнської Ради депутатів мій братній і товариській привіт Чорноморській флотії. Спільними силами будемо йти до того, щоби добити ся укріплення свободи України“.

Телеграма міністра маринарки Вердеревського до Української Центральної Ради.

„Русское Слово“ з дня 1. листопаду н. ст. у телеграмі в Київля повідомляє:

Супроти самочинного підняття української фляги на кораблях Чорноморської флотії Українська Центральної Рада одержала від міністра маринарки Вердеревського отсю телеграму:

„Підняття другої, крім російської,

воєної фльоти на кораблях Чорноморської фльоти, яка є фльотою Російської республіки й удержується коштом державного скарбу, є недостойним фактом сепаратизму. Вважаю, що є вашим моральним обов'язком вплинути на команду Чорноморської фльоти.—Міністер маринарки Вердеревський“.

Тим запереченням права України до фльоти виявило тимчасове правительство свою безоглядність панування над Україною.

Невже міністер Вердеревський не знає, що фльота одна й друга удержується за спільного скарбу, в який вкладає Україна майже половину? А Чорноморська фльота вибудована з українського заліза, держить ся українським вуглем, обслугована майже виключно Українцями (95%) і, як приналежна до Українського Чорного моря, належить ся Україні і буде її власністю. Невже Росія думає задержати владу над фльотою, яка не доторкає берегів Московщини, щоб розказувати на ній українському народові, та ще й факт приналежності її до України—називати фактом сепаратизму? Нас те тішать, що українські моряки показали себе достойними якраз такої свідомості, що самолично проголосили Чорноморську флоту українською. Чий гріш, залізо і кров—того й добро!

Цей факт долив оливи до вогню. Наслідком цих подій російська соціал-революційна партія порішила відкликати з Секретаріату свого представника Зарубіна. Вся російська преса накинула ся на Українців за самостійницькі змагання і станула за становищем тимчасового правительства, що тільки Російські Уставовці Збо-

ри є правосильні рішати про окремішність України.

Супроти такого становища російської демократії і правительства Українці ступили на революційний шлях, зриваючи угоду.

Український Генеральний Секретаріат, позбавлений фінансової помочі, проголосив політично-фінансову самостійність України у відповідь на відмову тимчасового правительства і відкрив „позицію спасення України“. Відносно України до Московщини загострили ся так, що військовий Комітет іменем Ц. Укр. Ради аложив протест проти дальшого ведення війни і винищування сил українського народу та зажадав завершення зброї. А коли не послухає України правительство, то Українська Центральна Рада сама візьме в свої руки справу покінчення війни й заключить мир без Росії.

Правительство зарядило знову слідство з погрозою арештувати перший військовий комітет на фронті, який предложив це домаганням правительства надкомісареві Станкевичеві.

Дальші події в подробицях ще нам невідомі, та певно, що тих революційних актів з боку України було більше. Перед Україною стояли тепер дві річі до вибору: або покорити ся перед тимчасовим правительством, яке ставало щораз явніше на становищі царського централізму і буржуазії в справі що до України—або зірвати з Петроградом і проголосити незалежність України.

З вибухом революції большевиків кваліфікує тимчасове правительство в петрограді

повалило ся наслідком того, що воно не відповідало волі народу—ані що до миру, ані що до земельної справи, ані що до національного питання. Українська Центральна Рада і Генеральний Секретаріат устояли ся і—проголосили незалежність України!

Незалежність України, як держави окремої від Росії—це максимальна програма всіх українських партій. Вивісити цю програму в нинішню пору в Росії—було кончею,—вороття назад не було і не могло бути супроти становища російської революційної демократії.

II.

Скінчилась оргія кривава,

Затих скажений рев гармат;

На полі битви одиноко

Вмирав ранений салдат.

В смертельних муках бідолага

Свою пригадав сніму:

Малих дітей лишив він дома

Й дружану милую свою.

І день нещасного прощання,

Як він родину покидав,

Дружини плач, дітей ридання—

Усе сірома пригадав.

Свій власний біль він забуває,

Йому розпука серця рве:

Як там без його—він гадає—

Сімя нещасна проживе?

Йому являється картина

Щоденних злиднів та нужди,

Голодні й голі його діти...

О, хто ж їх визволить з біди?...

Даремно його повороту

Нетерпеливо ждуть вони:

Лукава доля не присудить

Йому вернути ся з війни...

Zet.

3 УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

Відродження української Козащини.

„Утро Росії“ з дня 27. н. ст. жовтня у телеграмі з Києва повідомляє:

Ген. Скоропадський прийняв отаманство над вільним козацтвом на Україні. Аджутан Скоропадського Кочубей вибраний генеральним писарем козацтва. Постійна Рада вільного козацтва буде засідати в Білій Церкві.

Те саме „Утро Росії“ у телеграмі з Києва повідомляє далше:

Військовий Комітет оголосив конкурс на проект однострою для українських військ. Однострій на мирний час має відповідати українським історичним і національним традиціям. (Lemberg. Zeit. „Діло“).

Новий командант київського воєнного округу.

„Русское Слово“ з дня 1. н. ст. листопаду в телеграмі з Києва повідомляє: Прибув з квартири верхнього головнокомандуючого новоіменованний командант військ київського воєнного округу ген.-лейт. М. Ф. Київський.

З дня 4. листопаду та ж газета доносить, що всеукраїнська Рада військових депутатів виступила з протестом проти призначення російським тимчасовим правительством, без згоди й відома Центральної Ради, генерала Київського начальника київської воєнної округи.

Рада військових депутатів предлагала всім військовим відділам, а також і військовим особам не виконувати розпоряджень начальника київської воєнної округи доти, доки він не буде призначений тимчасовим російським правительством у згоді з Центральною Радою.

(Lemberg. Zeit. „Діло“).

Пам'ятник Т. Шевченка у Києві.

Дня 26. н. ст. жовтня в городській управі буде засідання об'єднаного комітету для збудовання пам'я-

Господарський стан Росії.

За браком точних даних зараз взагалі неможливо дати повний і точний образ економічного стану Росії, який охоплював би всі галузі господарства, а в наших положеннях, коли всяких вісток з Росії приходять мало, претендувати на повність, та ще в короткому огляді, тим більше неможна.

Всеж маємо відомості з російських та українських часописів, які дають можливість виробити в головних рисах більш-менш виразне уявлення про господарський стан Росії, до якого її довела війна.

В цю війну встала Росія з дуже слабкою фінансовою й економічною господаркою. Гроші поплили, як у прірву, а джерел державних доходів поменчало. Зовнішня торгівля урвалася, монопольна закрилася, правильність внутрішньої торгівлі, завдяки захопленню залізниць для воєнних перевозок і слабкій організації промисловості, розстроїлася. Промисловість пристосувалася до військових потреб, обслуговуючи армію, що приносило величезні зиски підприємцям, і мимоволі лишавши потреби тилу в занедбанню. Через це населення стало терпіти велику нужду зпочатку в промислових виробках, а потім і в засобах поживи, які через слабкість перевозових средств не можна

було рівномірно розділювати. В багатих на засоби поживи місцевостях скопичувались великі запаси, а в других відчувалася велика недостача.

Сільське господарство, особливо дрібне, відчувало сташний тягар війни дуже дошкульно. З села забрали найсильніших робітників, зреквізовано найліпших коней, вози, зброю; село мусіло постачати по твердих цінах збіжжя і м'ясо для армії і городського населення, тоді як всі предмети, які селяне купували, продавали ся по вільних цінах, котрі через безбожну спекуляцію (баршничество) черезмірно підскочили вгору. Тим часом налози підвищились, давлучи, в силу російської податкової системи, нижчі верстви населення, а мало заціпаючи вищих.

Внутрішні позички, які робило правительство, наслідком загальної економічної слабости держави, не давали тих результатів, яких сподівали ся. Росія залазила в довги і цілком закріпостила себе союзникам.

Київська „Робітничка Газета“ подає такі числа про видатки, доходи та довги Росії за три роки війни: на 1. січня 1916. року витратила Росія на війну 2 мільярди 548 мільонів карбованців; на 1. січня 1917. року—11 мільярдів 920 мільонів карб., а на 1. вересня 1917. року—41 мільярд 393 мільони карб. За три роки війни в державну скарбницю надійшло доходів усього

10 мільярдів 567 мільонів карбованців, з яких, за покриттям внутрішніх видатків, на воєнні цілі лишило ся тільки 1 мільярд 455 мільонів карбованців.

На провадження війни позичено 26 мільярдів карб., що дає разом із довоєнними 9 мільярдами довгу 35 мільярдів державного довгу. Щоб заллатити одні проценти на цей довг, потрібно мало що не 2 мільярди карб. що року.

Облутана довгами, Росія підпала під владу союзників і для гарантії позичок повідала їм на дуже некорисних для себе умовах концесії на експлуатацію своїх величезних природних багатств на Уралі, Кавказі, Сибірі, в Середній Азії. Союзницькі капіталісти, головно англійські, позакуплювали копальні золота, срібра, заліза, міді, свинцю, цинку, олова, платини, нафтові промисли, позабрали концесії на експлуатацію (використовування) лісових багатств, на провадження доріг і т. и. „Рускій В'єстник“ на основі голосів сибірської преси каже, що площа, зайнята одними тільки англійськими підприємствами, дорівнює що до великості цілій європейській Росії. Далі, в руках Японців знаходиться Сахалін, і вони пролазять у східний Сибір; Американці останніми часами виявляють занадто великий інтерес до природних багатств Росії. Словом у азійській Росії зараз майже монопольськ хазяїнують союзники; в їхніх руках знаходиться ся

також багато підприємств у європейській Росії.

Тому зрозумілим стають після цього тривожні голоси російської преси про союзницьку небезпеку і ворожість до Англіїців. Справедливо говорять про розпродаж Росії союзникам.

Економічна слабкість, дезорганізація в промисловості і в доставі засобів поживи і звязана з цим дорожнеча, загальне безладдя та невідатність старого правительства перевести добру організацію країни разом з іншими причинами довели до тяжких невдач на фронті, а пізніш до революції.

Революція застала державне господарство в розвалі і при продовжуванню війни не спинила неладу, який все зростає. Часті напруження й конфлікти поміж робітниками й роботодавцями на економічному ґрунті викликали чимало тимчасових застановлень багатьох підприємств, а ніколи й до цілководного закриття їх, вносячи нове гальмо в загальний хід економічного життя. Розрухи в краю разом зі штрайками залізничників і іншими причинами, на які буде вказано нижче, вносять свою долю в розстрій залізничного руху, в доставу засобів поживи, сирих матеріалів та палива для фабрик і заводів, викликаючи дорожнечу у всьому.

Який стан панує зараз на російських залізницях, бачимо зі відомлення залізничного інженера Ландсберга на особливій нараді під про-

тника Т. Шевченка у Каїві. На сім засіданні у зв'язку з новими умовами політичного життя буде ново переглянена інструкція.
(Lemberg. Zeit. «Діло»).

„Копійка на рідну школу“.

Т-во „Копійка на рідну школу“, яке ставить собі завданням зібрати кошти на поширення рідної освіти, випустило таку відаву: По всіх напрямках іде зараз велика робота над визволенням наших національних особистих прав, над поліпшенням і нашого майбутнього життя. А найпідкуційшою потребою являється відбудова нашої школи та поширення освіти між нашим народом. Для цього треба шкіл, бібліотек, національних театрів, музеїв тощо, чого нам ніхто не дасть, як самі не подбаємо. Нам треба й неможливий молоді забезпечити можливість освіти заведенням бурс і стипендій, а на се треба грошей, грошей і грошей. На сю справу треба завести добровільний податок з усіх громадян України і тому звертаємо ся до вас, товариші—українська громадо, з уклінним проханням: вписуйте ся всі численно в члени товариства „Копійка на рідну школу“. Кожний член обов'язаний відкладати щодня одну копійку на фонд товариства. Не забувайте, що громада—великий чоловік, а одна копійка всіх—се більше ніж найбільші жертви одиниць. Одна копійка, складана точно й регулярно, принесе нам мільони. Коли по одній копійці при наших стараннях хочби тільки три мільони зложило на доказ своєї національної свідомости, кожного місяця ми придбали б один мільон карбованців. А нас же не три, а 35 мільонів. І ми певні, що не буде ні одного Українця, котрий би одною копійкою щодня не положив цеглинок під велику будову загально-народної освіти.

Жертви й членські вклади приймають ся до загальних зборів фондаторами товариства в Педагогічній Музеї, організаційна комісія, в ІІІ українській гімназії та конторі газети „Нова Рада“.

Членом уважається ся кожна особа стільки часу, за скільки день вона внесе по одній копійці; хто вразу внесе 3 карб. 65 коп., той уважатиметь ся членом товариства

„Копійка на рідну школу“ цілий рік.

Загальні збори товариства відбули ся в неділю 18. жовтня н. ст. о 5 год. в клубі „Родина“, Воломирська 42.
В. С. В. У.

Резолюція з'їзду комісарів України про боротьбу проти анти-жидівської агітації.

З'їзд комісарів 5-ти українських губерній, вислухавши звідомлення про боротьбу з анти-жидівською агітацією й беручи під увагу, що анти-жидівська агітація являється давнім ганебним прокляттям громадянського життя всієї Росії і зокрема України, постановив: признати необхідним підняти як найенергічніші заходи для боротьби з проти-жидівською агітацією, в якій би формі вона не виявляла ся. Там, де агітація приводить до реальних наслідків—власть повинна негайно безпощадно вупинати постійні забуванням оружною силою.

(Lemberg. Zeit. «Діло»).

З РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Скинення головнокомандуючого Духоніна.

З Відня доносять: Ленін після телеграфічного звідомлення до солдатів і матросів російської армії, що Рада народніх комісарів поручила російському головному командирові Духонінові дня 20. листопаду предложити завішення зброї. Главкомандуючий Духонін, до якого прийшла вночі депеша, не відповів до вечора на се, тому Ленін, з уповваженням Ради комісарів, зажадав висножень, на які Духонін відповів викретами. Супроти того дано йому розказ негайно почати переговори, на що він не згодив ся. Рада народніх Комісарів проголосила скинення Духоніна з главнокомандуючого і заіменувала на його місце полковника Бриленга главнокомандуючим усього війська.

[Франкф. Цайт. в 24. листопа. пол.]

Боротьба за головну команду.

З Базеля доносить через Петроград бюро Гаваса: Становище ген. Духоніна, який відмовив ся предложити завішення зброї, звертає увагу на те, що політику зачинає грати головна квартира. Конференція в справі утворення збірному міністерства в противенстві до правительства большевиків ведуть ся далі. З боку антанту думають, що Духонін не піддасть ся волі правительства і не зложить команди. Від большевицького правительства мабуть можна сподівати ся, що воно утворить відділ з матросів і червоної гвардії, який насильно поставить полковника Бриленга на місце Духоніна.

[Франкф. Цайт. в 25. лист. пол.]

Творення правительства в Могилеві.

З Базеля доносять дня 24. листопаду: В головній квартирі в Могилеві твориться нова виконавча влада. Більшість депутатів російських армій відмовляється признавати правительство в Петрограді і годить ся утворити правительство, в якому будуть представники всіх соціалістичних фракцій. За цім заявив ся і центральний союз залізничників. Чернов, Авсентієв і Гоц є членами генерального штабу. Ждуть прибуття Церетелі. Роблять ся заходи, щоби вести переговори з Петроградом і звести до порозуміння.

[Франкф. Цайт. в 25. лист. пол.]

Становище козаків до мезиусобиці.

„День“ сповіщає: Рада союзу козаків прийняла одностайно рішення, яким заявляється ся, що вона відмовляється признавати замак большевиків, та не бажає мішати ся в горожанську боротьбу, яка вивухла в Росії. Рада виступає повною силою за те, щоби завести демократичний лад у рйських козацьких областях.

(Франк. Цайт. 25. листопаду пол.)

Питання національностей.

Зі Штокгольму дня 20. листопаду подав до відома представник преси большевиків заяву правительства большевиків, подану в „Правді“; ось яких способів буде воно держати ся в розвязці національного питання:

- 1) Свобода і суверенність (само-розпорядженне) для всіх народів Росії;
- 2) Право самоозначення для всіх народів Росії аж до їх відлучення й самостійного утворення держави.
- 3) Знесення всіх привилеїв поодиноких народів і національних церков та знесення обмежень всякого роду.
- 4) Право всіх народів і племен, що творять меншість, які населяють Росію, на повний самостійний розвиток.

Це звідомлення підписав іменем російської республіки уповажнений для справ національних Стадія і предсідатель уповажнених Ленін.

(Франк. Цайт. в 26. листопа. рано.)

Сила большевиків і Установчі Збори.

З Копенгагену доносять про телеграму в Петрограді дня 23. листопаду: По боці большевиків стоїть ціла армія і фльота, вся північна, східна й полудневосхідна Росія з містами Петроградом, Московом, Харковом, Київом і Одессою, як і області Уралу й Сибіру. З усіх фронтів приходять сотки депутатів, які заявляють повну солідарність з теперішнім правительством. Питання засобів поживи є поважне, та вдало ся поклати труднощі в доставі. Також тільки добути хліба. Нижчі залізничники стоїть по боці большевиків. Штрайк вищих урядників не має значіння. Главкомандуючого Духоніна узянено.

Вибори на Установчі Збори відбули ся на флоті і почали ся серед війська. По містах відбувають ся воєні дня 12. листопаду ст. ст. Міщанські партії не хочуть піддати ся, та всюди штрайкують, покладаючи надію на Каледина.

(Франкф. Цайт. в 26. листопа. рано.)

водом бувшого міністра залізниць Юрєнова, поданим „Новою Живнью“ з дня 18. серпня. Ландсберг навів ряд даних, котрі вказують, що Росія йде скорим маршем до повного припинення залізниць.

З кожним місяцем все менше й менше нагужується ся вагонів, все менше число придатних до вжитку паровозів. За сім місяців (до серпня) цього року нагужено на 980 тисяч вагонів менше, ніж у 1916. році, а за один тільки липень цього року нагужено на 250 тисяч вагонів менше, ніж у липні попереднього року. Одного вугілля недогужено 107 мільонів пудів.

Щож до зісованих паровозів, то в січні Іх було 16,8% а в липні вже стало 25,3%, тобто більше четвертини всіх паровозів, а на деяких залізницях до 55%. З вагонами стоїть справа не дуже ліпше.

Розс.ройство доріг доповниється ся неладом у русі водянних шляхів. В західній Сибірі через грабіжницьке винищення лісів річки та обміліли, що по них можна плавати тільки легкими суднами. В деяких місцях пароплавання зовсім стало.

У тісній зв'язку зі станом залізниць стоїть припинення промисловости. По відомостях „Нової Живни“ з дня 12. серпня в Донецькій районі разом припинило ся 77 вугляних і антрацитових підприємств. Записка вугляних промисловців, подана міністрові торговлі і промислу, вказує на можливість припинення діяль-

ности більшости вугляно-промислових підприємств.

Московська текстильна (пральноткацька) промисловість спинається ся і має спиняться цілий ряд заводів. Не ліпше стоїть справа й на Уралі. Союз металістів опубліковує відомости про закриття 43 металургічних заводів, з яких багато працювало на оборону, а инчі на потреби краю. З них 8 закрило ся через брак матеріялів і палива, 7—через надто великі економічні домагання робітників, а решта—або через брак замовлень, або через зменшення продуктивности вироблювання. В Петрограді передбачається закриття в недалекій будучности цілого ряду заводів.

Словом, каже „Новая Живнь“, промисловий крах, про неминучість якого ми стілько разів писали на сторінках „Нової Живни“, насуваєть ся навіть скорше, ніж ми пророкували. Подібно пишуть „Р'зч'“, „День“, „Робітничая Газета“ і инчі часописи. Паперові фабрики функціонують неправильно; 5 з них через заботовку робітників закрило ся. Запаси паперу витрачають ся; періодичні видання обмежують ся. В Іркутську, наприклад, вже два місяці не виходить ані одна часопис, крім органу робітничої Ради. Ціни на книжки страшно піднялись.

У північних губерніях закривають ся лісопильні заводи.

Сільське господарство переживає лихий час. В Самарській та Оренбурській губ. недорід; в Якут-

ській і Акимолінській округах жара висушила більшу частину пашні, а у Влюйській окрузі лишало ся хіба четвертина посіяного. В Туркестані, по заяві голови місцевої продовольчої управи Шендрікова, панує голод. Хліба нема; довів нікчемний; зареєстровані випадки голодної смерті. В Закаспійській області, крім оазів, де зберегла ся вода, діється ся щось страшне. 14 місяців не було дощу. Навіть постійні річки та озера повисихали. Трава вигоріла; барани вдихають; запаси хліба дуже малі. Починається ся продаж дорогих коней по 20—40—50 карбованців, барани йдуть по 8—15 карб., корови по 40—50 карб. (На военний час, коли ціни на худобу підняли ся вдесятеро, продавати худобу так дешево може заставити тільки безмірна біда).

З різних місцевостей повідомляють про невисокий, порівнюючи з попередніми роками, урожай.

Земельні розрухи в цілій Росії шкідливо відбиваються на сільському господарстві.

Селяне не довозять по твердих цінах продуктів до городів, через що зараз городське населення, особливо незможне, терпить велику біду. Ізза браку зерна для мєлова спинають ся парові млини. В поволзьких губ. більшість млинів пустує.

Уже всього сказаного тут досить, щоби узяти, в якому тяжкому економічному стані знаходиться Росія. Державні фінанси також розетроують ся. Правительство не може

спинитись від випускання нового числа паперових грошей. Так „Нова Рада“ подає, що в 1916. році випущено паперових грошей на 1 мільярд 227 мільонів карб., а за сім місяців цього року на 5 мільярдів 418 мільонів, які ще дужче обтяжують фінанси і знижують курс (ціну) рубля. Газети одностайно вказують на неправильний збір податків, яких тепер багато не хотять платити, значить, державні доходи меншають.

Не можна обминути також і факту зменшення числа робітників. По приблизному підрахунку, поданим у „Робітничій Газеті“ вбито на війні приблизно . . . 2,500,000 чол. покалічено на завше 1,625,000 чол. поранено . . . 5,800,000 чол. А скільки то ще попростужувалось, захорувало, зіпсувало здоров'я—неможна й полчити. Треба додати, що наслідком війни уродило ся дітей менше, ніж звичайно це було б, приблизно на 900,000 душ.

Та всієї шкоди, якої наробила Росії війна, зараз не в силі ніхто обчислити.

Але вже й тепер можна бачити, що за гріха старої Росії та російських імперіалістів вільній Росії доведеть ся тяжко розплачувати ся.

Кожний день дальшого провадження війни заводять Росію до ще більшого безладдя й до повного розвалу народного господарства в краї; і тому тільки негайний марш може повернути Росію на дорогу якого будь спасення.

Лубенець.

Вісти зі світа.

РІВНЕ ПРАВО ГОЛОСОВАННЯ ДО ПРУСЬКОГО СЕЙМУ.

Часописі оголошують проєкт закону в справі нового виборчого права до сейму. Основні точки сього закону є слідуєчі: Управлінням до голосування є кожний горожанин Пруссії, приналежний 3 роки до держави, який має не менше 25 літ і від року мешкає в однім місці. Кожний виборець має один голос. Після вибрався ся безпосереднім виборами, тайними картками. Посол може бути вибраний абсолютною більшістю; в разі як її немає, рішає тійший вибір; як рівне число голосів дістануть два кандидати, рішає ся жеребом. Виборчий округ обіймає 250.000 мешканців на одного посла.

Разом з цим подано проєкт нового складу палати панив, який поширює участь в цій палаті в демократичнім дусі.

При ухваленню цих законів, знов подамо читачам до відома про можливі зміни.

ГОЛОС АМЕРИКИ В СПРАВІ НЕВТРАЛЬНОСТІ РОСІЇ.

З Роттердаму доносять: Урядові круги Вашингтону є того погляду, що мировий рух большевиків поставив Росію в таке положення, що з нею не слід удержувати приятельських зносин. Якби цей рух мав успіх, то буде дуже тяжко уважати Росію неутральною державою через користь, які з того витягне Німеччина.

[Ген. Анцайгер 26 лист. веч.]

ЖИДІВСЬКА ДЕРЖАВА В ПАЛЕСТИНІ.

До Фоссіше Цайтунг доносять з Лондону: Між Англією і другими державами антанту ведуть ся від початку листопаду переговори про остаточну форму жидівської держави в Палестині, на основні думки якої всі вже згодили ся. З американського боку постановлено для переведення цих плянів велитенські грошеві засоби до розпорядку. Американські уповажнені в цій справі далекойдучими повноваженнями удали ся до Лондону й Петрограду.

[Генер. Амц. з 20 листоп. рано.]

Не ходять тут про свободу Жидів, а тільки про англійські впливи в близькості Суецького каналу та області нинішньої Туреччини.

(Ред.)

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ФІНЛЯНДІ.

З Копенгагену доносять через Гапаранду: У Фінляндії мають стати ся важні події; між соціалістами й міщанськими партіями є вигляди на зддання, звернене проти російських салдатів, з якими тепер хочуть полічити ся. Хотять довести тепер до сповнення самостійницьких домагань Фінляндії.

[Генер. Анцайгер 22 лист. веч.]

Зі Штокгольму доносять: З Гельсінфорсу доносять орган молодосоціалістів: Фінляндський Сейм 127 голосами проти 68 порішив самому виконувати владу, приналежну давньому великому князеві, яким був цар. Більшість в Сеймі аложили соціалісти, аграрії і 10 міщанських послів. Прийнято в Сеймі право громадської управи 147 голосами проти 47 і право восьмигодинної праці 149 проти 42. Часть міщанських партій аложила протест проти цих рішень Сейму.

Вночі, дня 15. листопаду, заарештовано кілька соток осіб, між ними сенатора Серляхіуса, губернатора з Ниялшеса Яляна Яляндера, за те, що вони готовили опір з боку горожан. Чи склад Сенату склада-

тиметь ся виключно з соціалістів, ще не порішено.

[Франкф. Цайт. з 29 лист. пол.]

НОВЕ МИРОВЕ ПРЕДЛОЖЕННЯ ПАПИ.

З Італійської границі доносять до „Кельнше Цайтунг“: З Італії сповіщають, що небавом наступить нове мирове предложення папи. Це предложення буде входити в подробиці мирових умов більше, як попереднє. З боку Франції мають звідомлення французьких кардиналів з нагоди їх гостини у папи.

[Генер. Анцайгер 22 лист. веч.]

ЗАКЛИК АНТАНТУ ДО АМЕРИКИ О РАТУНОК.

„Evening Post“ пише, що посольства Англії, Франції, Італії й Росії заявили ся спільно в Вашингтоні, в правительстві Сполучених Держав, щоб воно опішло з поміттю ще сього року, бо союзники не вдержать напорю осередніх держав супроти подавлення Італії, політичного і воєнного положення в Росії та відшунування союзників підводними суднами. Вільзон конферував у цій справі з послами. Найважніше тут буде гадка японського посольства. Відповіді Сполучених Держав і Японії ще немає.

[Генер. Амц. з 17. листоп. рано.]

КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВАХ ПОЛОНЕНИХ.

Урядово доносять, що дня 2. листопаду покінчила ся в Копенгазі конференція в справі поліпшення долі полонених у Росії, Румунії, Німеччині, Австрії й Туреччині. Конференція, в якій крім відпоручників Червоного Хреста, брали також участь воєнні управителі справ полонених, прийняла цілий ряд важних постанов, які, коли будуть прийняті правительством, заступленими на конференції, принесуть полоненим багато важних поліпшень, особливо що до виїмки ранених і тяжко хворих, що до харчів, санітарної служби, опіки над робітниками й т. ин.

(Вільне Слово з 17. листопаду.)

ВІЙНА.

(Звідомлення осередніх держав.)

На західнім фронті головну увагу звертає англійський наступ на Камбре. Ми вже писали, що дня 19. листопаду почали Англіїці наступ великою силою артилерії і резерви. Дня 20. листопаду німецькі резерви підступили на оборону zagrożеного місця. Цілий англійський наступ обіймав 60 км. Дня 21. листопаду пробували Англіїці поширити свій успіх і збудувати укріплення. Почали штурм о 11. годині, та їх відперго з найтяжчими втратами. Англіїські звідомлення подають про 8000 полонених Німців підчас першого наступу, та це приблизно. Дня 22. почали натискати Німці і здобули назад село Fontaine, очистили l'is de Folle, зайняли село Rumilly. Цілий наступ генерала Гаїга 24. листопаду розбив ся на малі наступи місцевого характеру. Німці відбили їх з успіхом взад; уступаючи, Англіїці полишили великі втрати під огнем німецьких скорострілів і гармат. Битва вже переступила вершок свого загострення.

На італійським фронті робили Італїїці масові наступи на захід від Бренте, та між Брентою і Паво, та без успіху. Командантом англійських сил в Італії іменовано ген. Плумера. З боку в Палестині подають англійські звідомлення, що англійські війська зближали ся до Вітанії, та під напором турецьких сил мусіли подати ся взад до Бейта-ель-Фанка.

На російським фронті—спокій.

За місяць жовтень затоплено 674.000 тонн торговельних кораблів союзників антанту. Тим робом досі затоплено 7.649.000 тонн.

3 таборового життя.

— Народна Рада. В п'ятницю, 23. листопаду, відбулось засідання Народної Ради зі слідуєчим денним порядком:

1) Перевибір президії, 2) обговорення проєкта закону про Народну Раду, 3) продовження мандатів послів до Нар. Ради, 4) вибір референта для зносин з командантурою 5) справа доповняючих виборів до Нар. Ради.

Заступник президента Нар. Ради т. Тер-кий, відкриваючи засідання, повідомив членів Нар. Ради, що в її складу вбуло 9 членів, більшість з яких відіхали, яко хорі, до Росії, а три—до другого табору; між останніми відіхав і бувший президент Н. Р. т. Ю-ко.

При перевиборах президії, президентом вибрано т. Корчука, на першого віце-презид. тов. Пач-го, на другого—т. Гу-ського, секретарями аоставлено бувших до сього часу т. т. От-ка і Яц-ка.

При обговоренню закону про Народну Раду т. Тер-кий повідомив присутніх, що з членів вибраної комісії по уложенню конституції майже всі розіхались, лишив ся лише він сам, тому загального закону не вироблено, а є лише підготовлений проєкт закону про саму Народну Раду. Проєкт мав 16 §§, при прочитанню яких розвинулась довга дискусія, при чім деякі §§ сього закону були доповнені, інші замінені другими, а то й цілковито скреслені, і нарешті закон затверджено.

Мандати послів до Нар. Р. через те, що виборів перевести зараз неможливо, бо більшість людей не живе в таборі постійно, ухвалено продовжити ще на 2 місяці. На місце вбувшого референта для зносин з командантурою т. Л-кого, вибрано т. Тер-го.

Доповняючі вибори ухвалено дооручити Генеральній Старшині перевести в як найскоршому часі, в найгіршім разі не далі, як в протягу місяця з дня сього засідання.

Б-ець.

— Таборове віче. В неділю, 25. листопаду, відбуло ся чергове таборове віче при звичайному денному порядку. Реферат про світові події читав проф. Л-кий. Він пояснив за порядком положення на фронтах, особливо французькому та італійському. При обговоренню положення на російськом фронті референт розповів про політичний стан самої Росії, де останніми часами зайшли великі зміни. З того, що Італїїці побито, офензиву англійську, яка була піднята в останнім тиждні на французькому фронті, зломлено, а на російськом фронті напевно прийде до спинення операцій наслідком зарядження большевицького правительства. На думку референта виходило-б, що до миру дуже недалеко, бо так, чи инакше, на російськом фронті вже до борби не прийде, а під загрозою звільнених там німецько-австрійських сил Франція безперечно буде приневолена схилити ся до миру, а за Францією піде Англія, яка сама не вдержить ся супроти німецької сили. А на поміч Америки та Японії Англія рахувати не буде, бо як досі вони активно не воювали, так і на далі скоро на се не спроможуть ся, тим більше, що не на те вони предінали ся до війни, щоб воювати, а лише щоб ловити рибу в каламутній воді.

Кінець реферату присявтив референт справам України. Він зазна-

чив найважніші події, відомості про які надійшли в останнім тиждні, а саме: що Українська Центральна Рада проголосила незалежність України і вислала 150.000 війська проти козацького атамана Каледина, який намагасть ся перевести контр-революцію й знищити революційні здобутки народу, що загрожувало в першій мріі Україні. Референт пояснив значіння сих подій, як незвичайно важних для українського народу, бо се показує, що народ наш спосібний не тільки радити та ухвалювати, а з таким же успіхом стає до активної оборони своїх ідей і здобутків.

Побажавши товаришам як найшвидшого мира й скорого повороту до дому, референт закінчив під яскраві оплески слухачів, відичних за повну надії і гарних вістей промову

— Вечірка. В понеділок, 26. листопаду, в агрономічному бараці т-во „Сільський Господар“ впорядило для своїх членів вечірку з вечерою за плату. Був борщ з кроликками і гарбузова каша—з продуктів включно „Сільського Господаря“. Вечірку владожено на честь роковин засновання т-ва, які вправді минули літом, але тому, що всі члени, за виїмком кількох лаше душ, були на роботах, святкування сих роковин відбуло ся аж тепер. На вечірку були запрошені кілька членів інших товариств, так що загалом було присутніх на вечірку 100 душ.

Після спільної вечері т. К-ба вголосив промову, в якій пригадав часи засновання т-ва, амалював розвиток т-ва та підкреслив вагу сільсько-господарської освіти та організації для піднесення народнього добробуту, а скінчив закликом гуртувати ся тут в т-во, побіраючи науку про господарство, щоб по скінченню війни причинити ся до заснування цілої сіти таких організації по всій Україні. Промовляли ще другі товариші, стверджуючи гарні наслідки роботи т-ва для його членів, що вони відчули на собі, бо від часу вступлення в т-во навчили ся багато дечому по господарству.

Після промов почали ся співи й декламації, а запрошений спеціально артист-скрипак т. М-кий відіграв дещо на скрипці, чим зробив присутнім не малу втіху. Так забавляли ся товариші деякий час, а потім відспівали гуртом гимн „Ще не вмерла Україна“ та „Заповіт“ Шевченка і з тим стали розходити ся, дякуючи за вечірку т-ву в особі його голови т. Т-ка.

М.

Повідомлення адміністрації „Громадської Думки“.

Одержані гроші на часописі і книжки від таких команд і т. т.:

Paulsgrund 70 ф., Staden 60 ф., Giechbach 40 ф., Gottbus 2 м. 25 ф., Münzenberg 5 м. 60 ф., Londorf 60 ф., Schlossborn 1 м., Oberhess 50 ф., Steinberg 1 ф. 80 ф., Girod 60 ф., Ueberau 1 м. 20 ф., Kessel 80 ф., Siengen 65 ф., Münster 80 ф., Kieber 40 ф., Elz 50 ф., Giessen 4 м., Nörvenich 1 м. 20 ф., Hasselbach 40 ф., Altenschlirf 40 ф., Gaterschloh 40 ф., Amöneburg 1 м. 20 ф., Herberg 50 ф., Heppenheim 80 ф., König 40 ф., Bernersheim 80 ф., Bad Ems 40 ф., Herschbach 40 ф., Obbornhofen 50 ф., Allendorf a. d. Lumda 2 м. 80 ф., Heiserberg 3 м., Altenschlirf 40 ф., Laudenu 1 м., Mainzlar 11 м., Niederbeschheim 2 м. 40 ф., Stokhausen 40 ф., Hof-Mauch 80 ф., Heiserberg 50 ф., Feudingen 3 м. 60 ф., Odzingen, № 1697—40 Offenbach a. Mein 80 ф., Siengen 65 ф., Laudenu 1 м. 20 ф., Steinhain 60 ф.

Пилин Мамолук. Повідомляємо, що гроші 1 м. 85 ф. одержані і передані, куди їм бажало.

Грицько Лахадар, Андрій Горбенко, Олександр Босенко, Антон Шевчук і Петро Овчар. Що жадали на прислани гроші, посилають ся.

Ком. Oberhess, т. Тарасенко. Перемінли у нас недопустима, а коли бажано мати 1-шу частку, то випішіть, коштує 1 марку.